

Yhteenveto Maatalouden sukupolvenvaihdosten edistäminen ja nuorten viljelijöiden tukeminen –työpajan 23.1.2019 keskustelusta

Osio 1 Aloitustuki ja sen kehittäminen

Hyvää nykyisessä järjestelmässä

- Aloitustukijärjestelmä tarpeellinen, nykyinen tukijärjestelmä kohtuullisen toimiva
- Koulutusvaatimus ja liiketoimintasuunnitelma merkittäviä elementtejä, mutta niitä voisi joustavoittaa
- Aloitustuessa avustus ja varainsiirtoverovapaus merkittävimmät tukimuodot

Heikkouksia

- Liiketoimintasuunnitelma ei anna riittävästi joustoa
  - Esim. tilan kehittämiseen, tuotantosuunnan muuttamiseen, reagointi markkinamuutokseen
- Euromääräinen yrittäjätuloraja haaste joissakin tapauksissa
  - Monialaiset tilat, yhteensovitus?
- Maksuvalmiustarkastelua ei nyt riittävästi
- Tuki elinkelpoisille tiloille, tällöin vain osa pääsee tuen piiriin –toisaalta rajallisten resurssien kohdentaminen
- Vakuudet voivat tulla ongelmaksi spv:ssä
- Alempi aloitustuki ollut vähämerkityksinen
- Korkotuki ei ole paljoa hyödyttänyt koska korot alhaalla

Kehittämistarpeita tulevalle rahoituskaudelle

- Tärkeää, että aloitustukijärjestelmä huomioisi uudet toimintamallit ja yhteistyömuodot
- Osakeyhtiömuotoiset tilat → Usean osakkaan tiloilla ongelma, että vain yksi osakas voi saada aloitustuen.
- Tukijärjestelmä perustuu omistajuuteen → miten tilanpidon voisi aloittaa ilman omistamista
- Tilanpidon aloittamisen rahoitusmahdollisuuksien laajentaminen esimerkiksi takauksin? → näkemykset hieman erosivat, perheen sisäisissä kaupoissa ilmeisesti ei suuri ongelma, entä ei-perheensisäisissä kaupoissa?
  - Jos lisävakuuksia tarvitaan, onko se signaali siitä, että kauppahinta on liian korkea?
  - Voiko nostaa kauppahintaa?
- Korkotukilainasta takaukseen?
- Aloitustuen kohdennuksen ja tavoitteiden välinen tasapaino
- Avustuksen porrastus pohdittava. Toisaalta hyviä puolia, mutta monimutkaistaa tukijärjestelmää
- Voisiko osan aloitustuesta sitoa tilan kehittämiseen?
- Aloitustuen saaneilla pitäisi olla tiedossa miten tilaa lähdetään kehittämään → tuen luonne pitäisi olla tilaa kokonaisuudessaan kehittämä ja yhteiskunnan vaatimus tulisi olla sen suhteen korkeampi
- Yrittäjäosaamisen tarve tärkeä → tällä hetkellä ei ole kriteereitä tähän?

- Kun tilakoot kasvavat, aloitustuen merkitys pienenee? Yläraja? Toisaalta, Hidastetaanko rakennekehitystä sillä, että pienemmät tilat jatkavat?
- Tuet eivät saisi siirtyä hintoihin, jolloin kehittäminen hankaloituu
- Pidemmän ajanjakson tarkastelu investointituen nuoren viljelijän korotuksessa → liittymäpinta aloitustukeen?
- Voisiko koulutusvaatimuksen täyttää muillakin kuin nykyisillä koulutuksilla?
- Hanke vaihto-ohjelmiin myös heille jotka eivät opiskele
  - Koulutuksessa saa hyviä kv. verkostoja
- Neuvontapuolen kehittäminen ja tapahtuisi jo ennen sukupolvenvaihdosta
  - Vertaiskoulutukset ja verkostot → näiden avulla voisi tulla myös johtopäätös, ettei tilanpidon aloittaminen ole oikea vaihtoehto aloittajalle

Osio 2 Tulotukityyppiset toimet

Tulotukityyppisiä toimia ovat EU:n kokonaan rahoittama suorien tukien nuoren viljelijän tuki ja kansallinen pohjoisen tuen nuoren viljelijän tuki.

Hyvää nykyisessä järjestelmässä:

- Enemmistö koki, että nuoren viljelijän tulotukityyppinen tuki on lähtökohtaisesti hyvä juttu ja jatkoa toivotaan.
- Tukimuoto tuo tukea vaikeaan aloitusvaiheeseen.

Heikkouksia:

- Osa kyseenalaisti tuen merkityksen.
- Voiko tilanpidon alkuun tullut nuoren viljelijän tulotuki ja aloitusavustus (plus hyvät sukupolvenvaihdoksen jälkeiset poistomahdollisuudet) antaa aloittaville viljelijöille liian ruusuisen kuvan pitkän aikavälin kannattavuudesta?
- Onko tilanpidon alkuun liittyvällä nuoren viljelijän tulotuella aitoa vaikutusta aloittamispäätökseen?
- Olisiko syytä yhdistää nuoren viljelijän tulotuki myös osaksi aloitusavustusta?

Ikäraja ja tuen kestosta:

- Tässä mielipiteet jakaantuivat melkoisesti.
- Osan mielestä tuen maksaminen 45-vuotiaalle ei ole kovin perusteltua.
- Osa kannatti nykyistä ikärajaa ja toi esiin, että toisaalta viljelijät aloittavat entistä vanhempina. Luopumistukijärjestelmän poistuminen saattaa vaikuttaa sukupolvenvaihdoksien ajoitukseen tästä eteenpäin.
- Eräät nostivat esille sen, että tulotukityyppistä tukea tulisi maksaa ilman nykyistä viiden vuoden enimmäiskesto. Eli jos esim. on aloittanut tilanpidon 20-vuotiaana, tulisi saada nuoren viljelijän tukea 40-vuotiaaksi asti. Nähtiin, että tämä kannustaisi tekemään sukupolvenvaihdoksen aiemmin kuin viiden vuoden enimmäiskesto. Tämä tarkoittaisi paluuta saman tyyppiseen malliin, joka oli aiemmin käytössä pohjoisessa tuessa.

Hehtaari rajasta:

- Voisi olla nykyistä 90 hehtaaria suurempi. Joku rajoite kuitenkin saisi olla.
- Tuella voisi olla myös alaraja. Aivan pienemmille ei kannustusta jatkamiselle olisi tarvetta antaa. Tuotiin esiin kuitenkin myös se, että puutarhatiloissa on paljon pieniä tiloja. Lisäksi eräät osallistujat toivat esiin, että pienikin tila voi olla tuottava.

Tukitasosta:

- Tuki pitäisi monien mielestä olla lähtökohtaisesti sama koko maassa. Näin ollen pohjoisen tuen alueella sovellettavaan kansalliseen tukeen suhtautuminen oli melko negatiivinen osalla osallistujista.
- Muutama osallistuja pohti, että uusi tukitaso voisi olla koko maassa noin 75 euroa/hehtaari. (Nykyisin EU:n suorien tukien nuoren viljelijän tukitaso on noin 50 euroa/hehtaari ja kansallisen pohjoisen tuen nuoren viljelijän tukitaso noin 50 euroa/hehtaari. Nuoren viljelijän tulotuki koko maahan jaettuna on keskimäärin noin 75 euroa/hehtaari.)

Koulutus- ja taitovaatimuksesta:

- Kommentteja tässäkin kysymyksessä tuli tasaisesti sekä puolesta että vastaan.
- Toki on huomioitava, että aloitusavustuksessa tällainen vaatimus on nykyisin olemassa.
- Osa näki, että rakennetyypiseen aloitusavustukseen vaatimus sopii paremmin ja että vaatimus lisäisi byrokratiaa tulotukityypisessä nuoren viljelijän tuessa.
- Osa katsoi, että vaatimus tulisi olla myös tulotukityypisessä nuoren viljelijän tuessa.

Osio 3 Muut nuorten viljelijöiden aloittamista tukevat toimenpiteet

- Muut toimenpiteet:
- investointitukien korotus johtaa joskus ikäviin tilanteisiin, kun raja tulee vastaa > voi johtaa kiirehtimiseen ja virhepäätöksiin
  - ennemmin sama kaikille tai pidempi aika?
  - ehkä aloitustuessa avustuksena parempi; siten, ettei pakottaisi äkillisiin investointeihin
  - tarvittaisiin huolellista suunnittelua pidemmällä aikavälillä
  - investoinnit tyypillisesti 6-10 v spv:n jälkeen
  - pidempi ajanjakso parempi
  - kohdentuvuus kuitenkin aika hyvä, kun menee nuorille
  - aikajänne liian lyhyt, esim. 10 v tai sitten 40 vuoden raja?
  - yhtymät mukaan
  - yrittäjyyden opettelu tärkeää, entä jos vasta myöhemmin korotus esim. 3 v jälkeen
  - 5 v liian lyhyt aika, tarvitaan kokemusta
  - ison investoinnin lainamäärä valtava, 0-5 v haastavaa
  - esim. 5 kasvukautta viljatilalla on tosi lyhyt työkokemus
  - korotus on hyvä, aikaraja huono
  - omarahoitusosuuden kasvua tarvitaan, entä ehdoksi korotetulle investointituella? siltarahoitus
  - tarvittaisiinko ulkopuolinen sparraaja?

- firmojen kauttakin yrittäjyyskoulutusta yhä enemmän, tarvitaan etenkin alkuvaiheeseen
- lahjaveron korotus ja myynnit 5 vuoden jaksolla, voi johtaa äkillisiin lisäveroihin
- vakuudet ja takaukset
  - sopii velkaisimmille, mutta miten laajemmin?
- neuvonta
  - liisujen tukeminen + Neuvo-rahastus varsin hyvin hyödynnetty, tosin Neuvo vielä monelle tuntematon
  - vuosittainen seuranta voisi olla hyvä talouden seurannassa
  - kentällä hyvin tärkeäksi koettu, jopa erotettaisiin tilakauppa ja aloitustuet toisistaan?
  - Neuvo erittäin tärkeä, antaa tärkeitä valintaohjeita esim. investoinneista pidättäytymiseen
  - Melassa todettu myös huutava tarve talousosaamiselle tilatasolla, Neuvo tärkeä
  - pitkäaikainen neuvonta erittäin tarpeellinen
  - Neuvo-suunnittelu, esim. ryhmäneuvonta ja palvelusetelit jatkossa
  - johtamisosaaminen! muutostuki tai -valmennus
- Jatkokeskustelu
- Yhteistyö ja neuvonta
  - yhteistyön tai neuvonnan artiklan alla sopivasti > muutosvaiheen valmennus, luopujat ja jatkajat yhdessä ja erikseen ja jatko-ohjausta, Saksan malli? > suunnitelman osaksi Melasta ja muilta aineksia
  - vaihdosvaihe pitäisi aloittaa mahdollisimman hyvissä ajoin
  - kokonaiskuva eri palikoista keskeiseksi toiminnan osaksi, valtakunnallisia hankkeita?
  - viljelijöiden ja erityisesti aloittajien keskinäinen sparraus erittäin hyödyllistä, on jo hyviä esimerkkejä monissa hankkeissa
  - mentorointituki esim. yhdessä tai kahdessa erässä
  - suvun ulkopuolisille myös joustavat mahdollisuudet
  - oppisopimusmallin mahdollisuudet toimia Suomessa?
  - tarvitaan kannustavia esimerkkejä hyvästä toteutuksesta
- entä vuokraamisella laajentamisen edistäminen
- luopuvien ja aloittajien omat sparrausryhmät hyödyllisiä
- eturintama käy hakemassa vaikutteita ja oppia ulkomailta
- mentorointituki lopettajalle? max 10-20000 e > ei yksimielistä kantaa
  - vaiheittaisen vaihdoksen edistäminen ja aikaistaminen
  - vaatimukset ja ehdot, mitä halutaan
  - ehkä parempi esimerkiksi tietojen saanti naapureilta ja kollegoilta
  - jatkajan yrittäjävastuu pitäisi todeta
- ulkopuolisen kanssa spv? täysi hinta vs. elinkelpoisuus iso ongelma